

ROUNDTABLE: THE NEW ROLE AND FUNCTIONS OF LIBRARIES IN THE DEVELOPMENT OF VIRTUAL COMMUNICATION

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975155649.50>
CZU: [378.245+001.92]:340(478)

LEGAL SCIENCES IN THE CONTEXT OF RESEARCH AND DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

ȘTIINȚELE JURIDICE ÎN CONTEXTUL CERCETĂRII-DEZVOLTĂRII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Gheorghe CUCIUREANU¹⁵⁰, conferențiar cercetător, doctor habilitat

Rezumat: Științele juridice au un rol important în cercetarea doctorală, număr mare de publicații științifice la nivel național, dar o vizibilitate internațională foarte redusă, caracterizându-se prin predominarea clară a doctoranzilor cu frecvență redusă și a celor care își finanțează studiile, particularități care nu totdeauna sunt asociate cu cercetări performante în Republica Moldova.

Cuvinte cheie: științe juridice, doctorat, vizibilitate, internaționalizare, publicații, conducători de doctorat.

JEL CLASSIFICATION: I23, I28, K00

1. Introducere

Cercetarea și inovarea sunt considerate la nivel european cruciale pentru abordarea provocărilor societale, ecologice și economice. În Republica Moldova, în ultima perioadă au avut loc mai multe modificări ce țin de politica științei. Științele juridice este un domeniu cu creștere rapidă în peisajul științific național. **Dacă în 1995 în Republica Moldova erau 59 persoane cu titlul științific în domeniul dreptului (din care 6 – doctori habilitați), ulterior numărul acestora a crescut rapid, în perioada 1996-2020 fiind conferite 620 de titluri științifice (din care 33 – de doctor habilitat).** În acest context, având în vedere și orientarea națională declarată de integrare europeană, ne-am propus să vedem care sunt principalele particularități ale științelor juridice din Republica Moldova. Studiul se bazează în special pe analiza statistică a datelor obținute din surse internaționale (Oficiul European de Statistică - EUROSTAT, Instrumentul analitic al bazei de date SCOPUS - Scimago) și naționale (Biroul Național de Statistică - BNS, Instrumentul Bibliometric Național - IBN, Sistemul de evidență a indicatorilor din cercetare - Indicatori-CDI, Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare - ANCD, Ministerul Educației și Cercetării - MEC, Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare - ANACEC).

2. Științele juridice în cadrul sistemului public național de cercetare științifică

Cercetări în domeniul dreptului se efectuează în special într-un institut de cercetare și în câteva instituții de învățământ superior. În „Programul de Stat 2020-2023” – principalul instrument de distribuire a finanțării pentru cercetare-dezvoltare pentru 4 ani, în domeniul dreptului se finanțează doar 4 proiecte cu o finanțare totală pe anul 2020 de 4,3 mil. lei, câștigate de 3 instituții (Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice și Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”). În aceste proiecte sunt angajați 67 cercetători

¹⁵⁰ cuciureanu.gheorghe@gmail.com, Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale / Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare

(ANCD, 2021). Din aceștia, peste 3/4 sunt angajați pe 0,5 normă (ceea ce confirmă încă o dată rolul secundar al cercetării la nivel național). Volumul finanțării și numărul cercetătorilor în domeniul dreptului este mult mai mare, deoarece cifrele de mai sus caracterizează doar activitățile finanțate din bugetul de stat pentru știință. Există însă în domeniul dreptului și cercetări doctorale și cele din cadrul normei științifico-didactice (în cadrul ultimei timpului pentru cercetare poate varia de la 517 ore (asistent) până la 770 ore (profesor)).

3. Științele juridice și doctoratul

În cercetarea doctorală, științele juridice sunt mult mai vizibile. Astfel, în perioada existenței școlilor doctorale (începând cu anul 2015) au fost înmatriculați 547 doctoranzi în domeniul dreptului (16,8% din totalul doctoranzilor din Republica Moldova). Predomină doctoranzii care studiază la frecvență redusă, cu taxă, în majoritate bărbați (tab.1). Numărul doctoranzilor de peste hotare este semnificativ, marea majoritate a lor fiind din România (BNS, 2021; Indicatori CDI, 2021).

Tabelul 1. Caracteristicile doctoranzilor din științe juridice înmatriculați în perioada 2015-2021

Caracteristica	Numărul	Ponderea din doctranzii în științe juricie
Total doctoranzi, din care:	547	100%
Bărbați	334	61,1%
Cu frecvență redusă	356	65,1%
Cu taxă de studii	463	84,6%
De peste hotare	83	15,2%

Sursa datelor: [MEC](#)

Cei mai mulți doctoranzi în științele juridice au fost înmatriculați în anii de studii 2017/2018 și 2018/2019 (fig.1). Pentru acest domeniu este caracteristic admiterea la studii a unui număr mare de persoane din organele de drept și din diferite autorități publice din Republica Moldova, iar ceea ce este interesant e că în mai multe cazuri temele de cercetare ale acestora nu coincid cu activitatea profesională (și atunci legătura acestora cu cercetarea deseori se încheie după obținerea titlului științific).

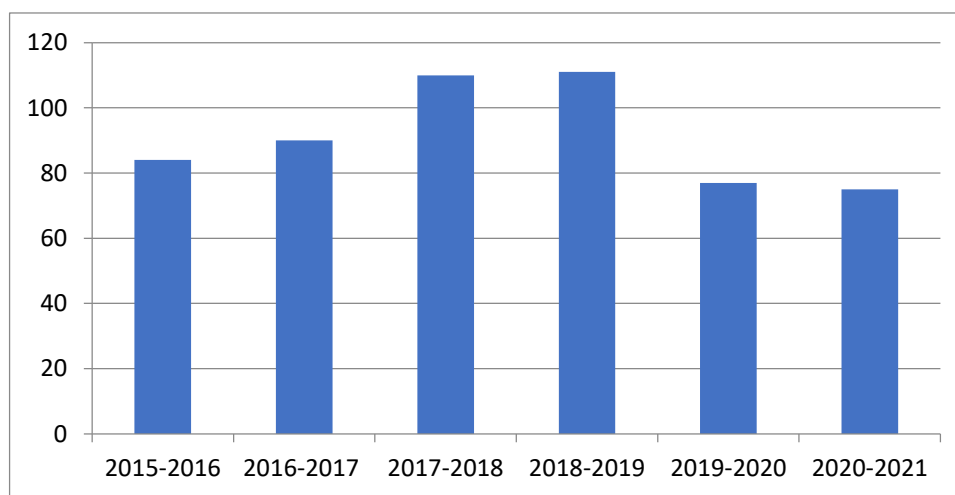

Figura 1. Numărul doctoranzilor în științe juridice înmatriculați la studii în perioada 2015-2021

Sursa datelor: [MEC](#)

Cei mai mulți doctoranzi înmatriculați sunt la specialitatea *Drept penal și execuțional penal* (23,4% din totalul doctoranzilor în științe juridice), urmate de specialitățile *Drept internațional și european public* (13%), *Drept civil* (12,1%), *Drept constituțional* (10,6%)

și *Drept procesual penal* (9,7%). Este cumva semnificativ faptul că la polul opus după numărul doctoranzilor înmatriculați în Republica Moldova sunt specialitățile *Dreptul științei, educației și culturii* (1 doctorand) și *Dreptul informațional* (0 doctoranzi) (fig.2).

După instituții, distribuția doctoranzilor este mult mai echilibrată. Cei mai mulți doctoranzi înmatriculați în științe juridice în perioada 2015-2021 au fost la Universitatea de Stat din Moldova (30% din total) și Consorțiul Academiei de Studii Economice cu Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere” (20,5%) (MEC, 2021). În total cercetări doctorale în domeniul dreptului se efectuează în 6 școli doctorale (fig.3).

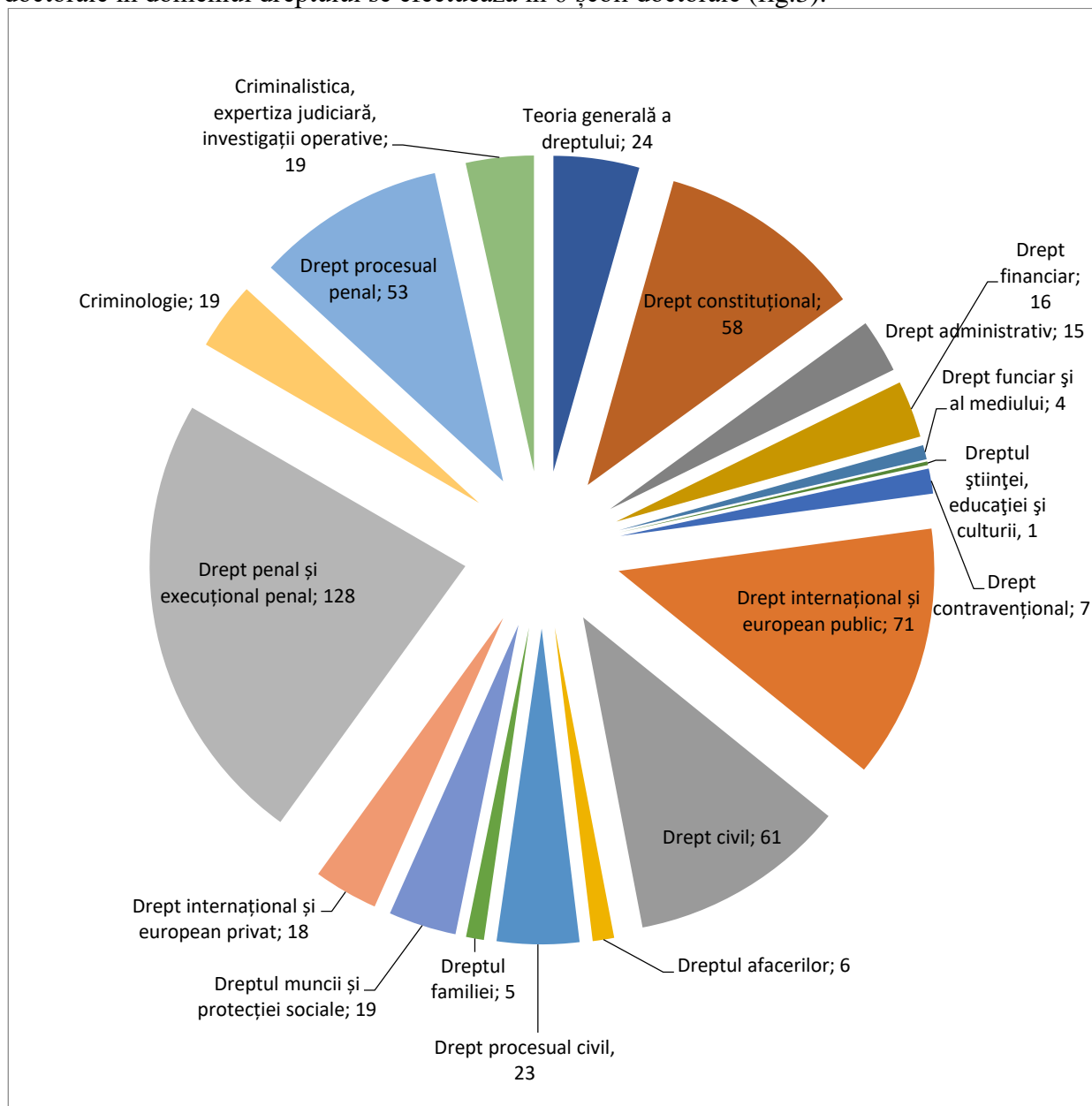

Figura 2. Distribuția pe specialități a doctoranzilor în științe juridice înmatriculați la studii în perioada 2015-2021

Sursa datelor: [MEC](#)

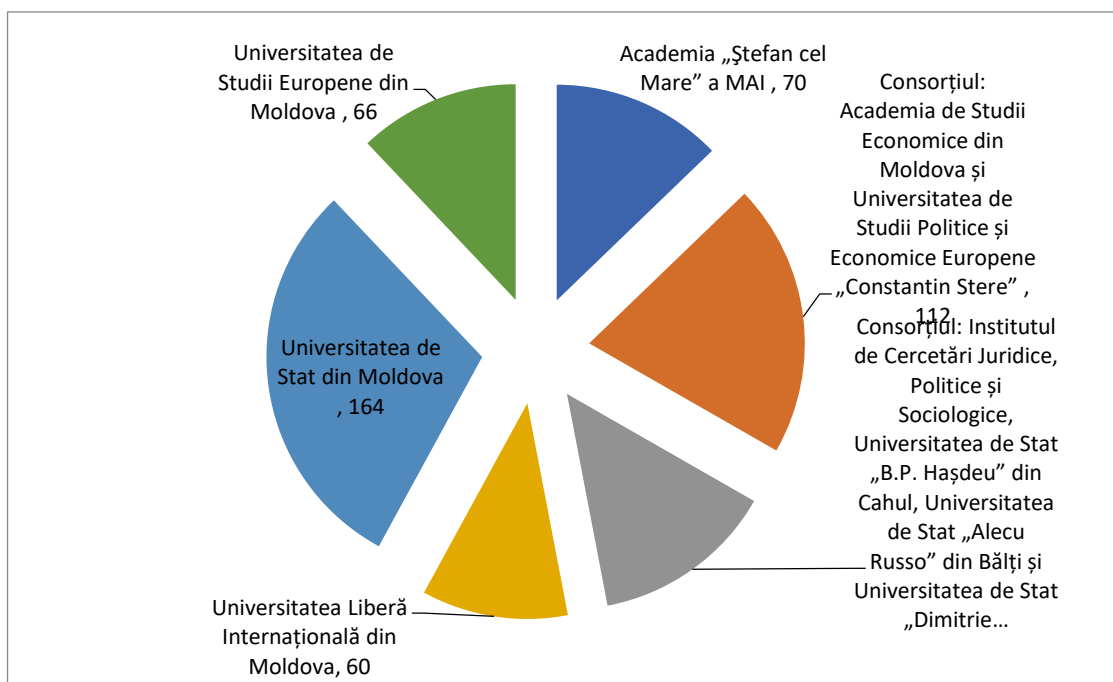

Figura 3. Distribuția pe instituții a doctoranzilor în științe juridice înmatriculați (2015-2021)

Sursa datelor: [MEC](#)

Dacă e să ne comparăm cu indicatorii la nivel european, atunci Republica Moldova are a doua cea mai mare pondere a doctoranzilor în domeniul științelor juridice (de peste 3 ori mai mult decât media europeană), cedând în acest sens doar Liechtensteinului (fig.4).

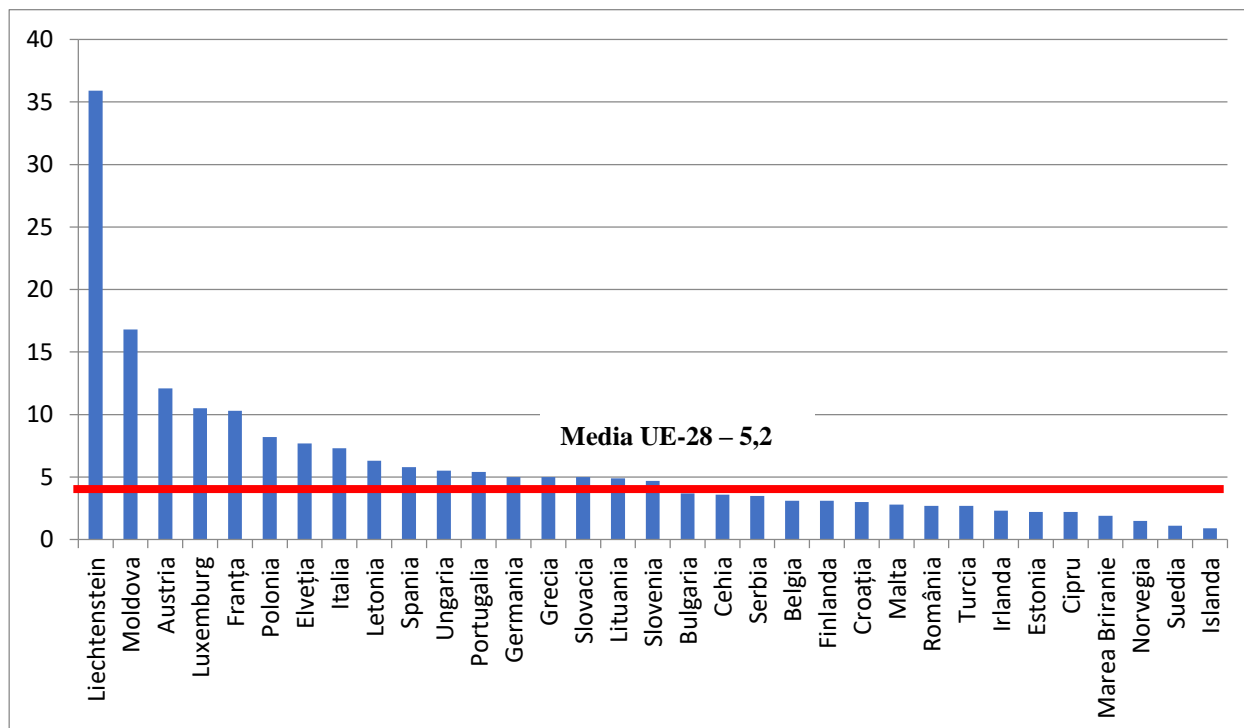

Figura 4. Ponderea doctoranzilor în științe juridice în totalul doctoranzilor, % (2019)

Sursa datelor: [EUROSTAT](#)

După numărul doctoranzilor în științe juridice la 100 mii locuitori, Republica Moldova este pe locul 4, cu 15,4 doctoranzi, cedând Liechtensteinului (156,3), Austriei (26,5) și Elveției (23). În medie, în Uniunea Europeană la 100 mii locuitori revin 7,7 doctoranzi în științe juridice

(EUROSTAT, 2021). Scăderea în acest clasament față de cel precedent este explicabilă ținând seama de faptul că numărul total al doctoranzilor de la noi în valori relative este sub media europeană.

Doctoranzii înmatriculați în Republica Moldova în domeniul dreptului au fost / sunt îndrumați de către 130 conducători de doctorat desemnați, peste 70% din care sunt bărbați. Din aceștia, 40 îndrumă 6 și mai mulți doctoranzi, iar 15 conducători – 8 și mai mulți doctoranzi (tab.2). La un conducător de doctorat în domeniul dreptului revin în medie 4,2 doctoranzi îndrumați, în timp ce media per Republica Moldova este de 3,3 doctoranzi la un conducător de doctorat. Totodată, sunt frecvente cazurile de desemnare drept conducători de doctorat a persoanelor care nu aveau acest drept la specialitatea respectivă. Doar în anul 2020/2021 la 8 teze au fost aprobați drept conducători de doctorat persoane care nu aveau acest drept (ANACEC, 2021); s-a înregistrat anterior și un caz când a fost desemnat conducător un doctor habilitat în științe fizico-matematice.

Treptat, științele juridice au devenit unul din cele mai importante domenii în care se conferă titluri științifice. Dacă în 1996 (primul an în care s-a conferit un titlu științific în acest domeniu în Republica Moldova) ponderea științelor juridice în totalul titlurilor de doctor conferite a fost de doar 3,5%, ulterior acesta indicator a crescut, atingând maximum în anul 2018 – 27,5% (ANACEC, 2021). În total, în 5 ani din ultimul deceniu ponderea științelor juridice în titlurile de doctor conferite a depășit 1/5 (fig.5).

Tabelul 2. Conducătorii de doctorat desemnați să îndrume cei mai mulți doctoranzi în științe juridice în perioada 2015-2021

Locul	Numele, prenumele	Total doctoranzi	Din care:		
			cu frecvență redusă	cu taxă	de peste hotare
1-2	Cușnir Valeriu	12	6	10	1
1-2	Gamurari Vitalie	12	8	12	6
3-4	Costachi Gheorghe	11	9	8	4
3-4	Osoianu Tudor	11	11	9	2
5	Rusu Vitalie	10	10	6	2
6-8	Romandaș Nicolae	9	5	6	0
6-8	Voicu Alexandru Virgiliu	9	7	9	7
6-8	Belecciu Ștefan	9	9	9	1
9-15	Grama (Timotin) Mariana	8	7	7	0
9-15	Burian Alexandru	8	2	8	4
9-15	Mihalache Iurie	8	3	5	2
9-15	Moraru Victor	8	5	7	2
9-15	Smochină Andrei	8	7	8	0
9-15	Stati Vitalie	8	7	6	0
9-15	Larii Iurie	8	8	8	1

Sursa datelor: [MEC](#), [ANACEC](#)

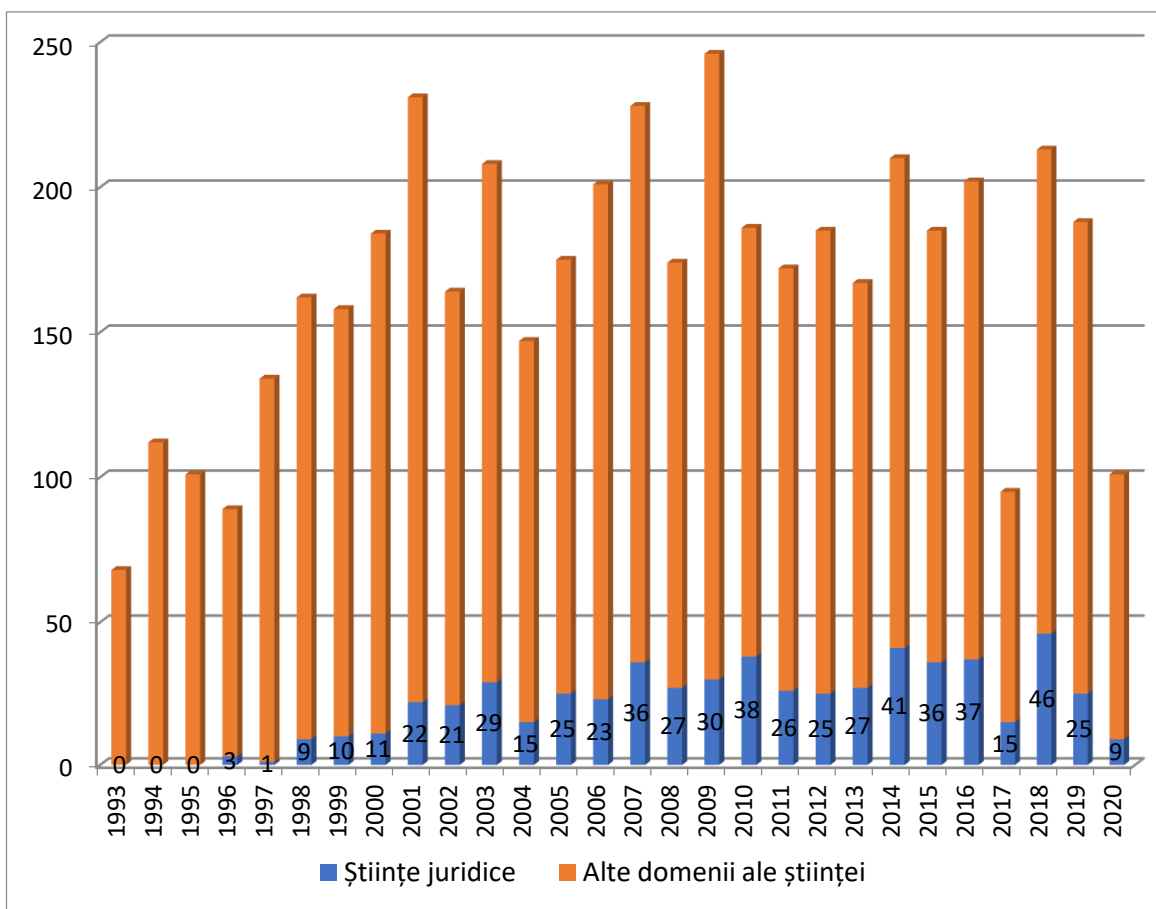

Figura 5. Evoluția numărului titlurilor de doctor în științe conferite în Republica Moldova

Sursa datelor: [ANACEC](#)

Numărul relativ mare de titluri științifice conferite în drept probabil că poate fi explicat ca și în general în domeniul științelor sociale și economice prin avantajele oferite după obținerea diplomei, cerințele mai mici față de lucrările științifice, cererea mare la aceste specialități, inclusiv din partea persoanelor publice, dar și alte motive relevate în cadrul unui [sondaj online](#) efectuat. Totodată, în cazul științelor juridice una din cauzele cererii ridicate ar putea fi obținerea ulterioară a licenței de avocat, deoarece Legea cu privire la avocatură prevede că persoanele care dețin titlul de doctor sunt scutite de efectuarea stagiului profesional și de examenul de calificare (potrivit președintelui Uniunii Avocaților, ar exista [187 persoane care au obținut licența în așa mod](#)).

4. Publicațiile științifice în domeniul dreptului

Rezultatele științifice obținute în urma cercetărilor din științele juridice, sub formă de publicații științifice, au o vizibilitate diferită la nivel național și internațional. În [Instrumentul Bibliometric Național \(IBN\)](#) (la data de 19.06.2021) numărul publicațiilor din domeniul științelor juridice ale cercetătorilor moldoveni din perioada 1996-2021 este de 9,8 mii (circa 10,4% din totalul publicațiilor autorilor din Republica Moldova). Este interesant că, dacă luăm în calcul toate lucrările publicate în domeniul dreptului (în reviste și în culegerile conferințelor) în Republica Moldova (nu doar a cercetătorilor moldoveni), atunci această cifră aproape că se dublează. Astfel, în perioada 2013-2018 au publicat în edițiile științifice de la noi cercetători din 37 țări, însă peste 95% din cele peste 10 mii publicații aparțin autorilor din 2 țări – Ucraina (5036 lucrări) și Republica Moldova (4823). Ar fi de apreciat un astfel grad de internaționalizare al domeniului dacă atractivitatea revistelor juridice din Republica Moldova s-ar baza pe calitatea acestora, efectuarea unor recenzări adecvate și nu pe necesitatea autorilor din Ucraina de a raporta lucrări

publicate peste hotare (coroborată cu disponibilitatea lor de a achita o taxă în schimbul publicării aproape a [oricărui text prezentat](#)).

Cea mai importantă instituție din Republica Moldova după numărul publicațiilor științifice în domeniul dreptului este Universitatea de Stat din Moldova - cu peste 1/3 din total, alte 3 instituții înregistrând ponderi importante - 9-10% de lucrări (fig.6).

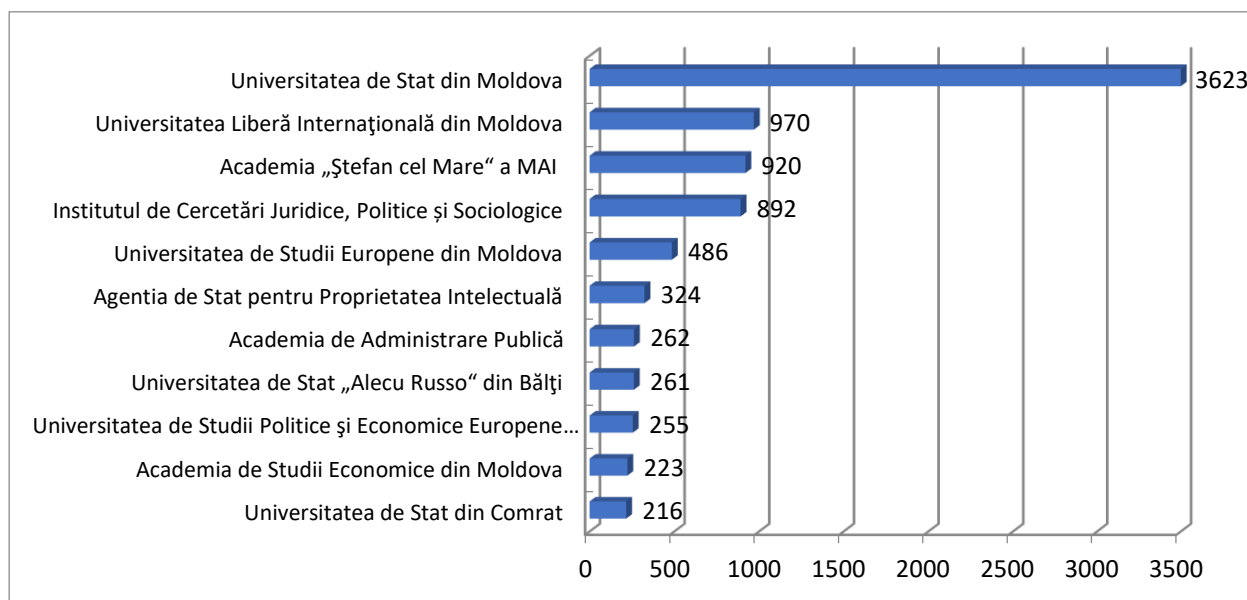

Figura 6. Cele mai importante instituții din Republica Moldova după numărului publicațiilor în domeniul științele juridice (perioada 1996-2021)

Sursa datelor: [IBN](#) (la 19.06.2021)

Autori ale celor 9,8 mii publicații sunt 3,2 mii persoane. Dintre aceștia primii 40 autori au 30 și mai multe publicații, iar primii 14 autori – 50 și mai multe publicații (tab.3).

Tabelul 3. Autorii cu cele mai multe publicații în științe juridice (perioada 1996-2021)

Locul	Numele, prenumele	Numărul publicațiilor
1	Brînză Sergiu	149
2	Sosna Boris	129
3	Stati Vitalie	126
4	Costachi Gheorghe	112
5	Gamurari Vitalie	87
6	Mihalache Iurie	82
7	Sosna Alexandru	69
8	Avornic Gheorghe	57
9	Romandaș Nicolae	56
10	Arseni Igor	53
11	Florea Vasile	53
12	Burian Alexandru	52
13	Baltag Dumitru	50
14	Gîrla Lilia	50

Sursa datelor: [IBN](#) (la 19.06.2021)

Cel mai frecvent cuvânt-cheie (din cele 22,8 mii folosite în aceste publicații) este „infrațiune”, de peste 50 de ori întâlnindu-se alte 19 cuvinte (tab.4). În general, formularea celor mai frecvente cuvinte-cheie este destul de largă (IBN, 2021), ceea ce ne sugerează fie conținut destul de general al multor publicații, fie ne poate indica o problemă de formulare adecvată a acestor cuvinte.

Tabelul 4. Cele mai frecvente cuvinte-cheie în publicațiile din științe juridice (1996-2021)

Locul	Cuvântul-cheie	Nr. publicațiilor	Nr. autorilor	Nr. organizațiilor
1	infrațiune	152	123	31
2	proces penal	93	59	31
3	law	88	86	24
4-5	Constituție	83	64	21
4-5	justiție	83	75	23
6	răspundere penală	82	72	25
7	crime	72	64	19
8	stat	68	69	18
9	lege	63	57	19
10	human rights	61	62	30
11-12	constitution	59	55	19
11-12	răspundere juridică	59	43	20
13	stat de drept	58	52	21
14	justice	54	60	23
15	drepturile omului	53	64	25
16-17	democrație	52	53	14
16-17	drept	52	50	17
18-19	victimă	51	52	18
18-19	violență	51	49	17
20	state	50	51	26

Sursa datelor: [IBN](#) (la 19.06.2021)

Numărul lucrărilor cercetătorilor moldoveni în științele juridice publicate peste hotare este mult mai mic. Astfel, în baza de date Scopus (una din cele 2 cele mai importante baze de date internaționale, lipsa din care este tratată ca fiind în afara științei mondiale) sunt înregistrate doar 16 publicații ale autorilor moldoveni în domeniul dreptului în perioada 1996-2020. După acest indicator Republica Moldova ocupă locul 135 în lume și locul 23 (ultimul) în Europa de est (tab.5).

Tabelul 5. Publicațiile în științe juridice ale țărilor Europei de Est în baza de date SCOPUS (1996-2020)

Locul	Țara	Documente	Citări	Citări per doc.	H-index
1	Rusia	3218	7378	2,29	31
2	Polonia	1843	7208	3,91	36
3	Ucraina	1456	3250	2,23	22
4	Ungaria	1332	3284	2,47	24
5	Cehia	1327	4297	3,24	23
6	Croația	1246	2286	1,83	20
7	Slovenia	962	3657	3,8	25
8	Lituania	573	1476	2,58	17
9	Slovacia	525	922	1,76	12
10	Serbia	519	1634	3,15	19
11	România	377	1779	4,72	20
12	Estonia	283	1884	6,66	22
13	Bulgaria	189	1015	5,37	15
14	Macedonia de Nord	145	408	2,81	12
15	Bosnia și Herzegovina	135	310	2,3	10
16	Georgia	84	585	6,96	12
17	Letonia	81	389	4,8	10
18	Muntelegru	61	75	1,23	4
19	Azerbaidjan	54	87	1,61	5
20	Belarus	50	384	7,68	10
21	Albania	39	17	0,44	2

22	Armenia	30	91	3,03	6
23	Republica Moldova	16	20	1,25	2

Sursa datelor: [Scimago](#) (la 19.06.2021)

5. Concluzii

Per ansamblu, științele juridice se confruntă cu aceleași probleme ca și întreg sistemul de cercetare științifică din Republica Moldova (subfinanțarea cronică, dificultatea asigurării unei evaluări obiective în condițiile unei comunități științifice mici etc.). Se poate însă observa și o serie de trăsături specifice:

- un rol important în cercetarea doctorală, după ponderea doctoranzilor (16,8%) și a titlurilor științifice conferite (12,5% din titlurile de doctor), dar o activitate științifică modestă în cadrul sistemului național de cercetare-dezvoltare (2,4% din proiecte și 4,9% din numărul cercetărilor);
- rezultate științifice semnificative obținute la nivel național, ca proporție a publicațiilor științifice (10,4%), dar o vizibilitate internațională foarte redusă (0,2% din publicațiile cercetătorilor moldoveni);
- predominarea clară a persoanelor care studiază la doctorat cu frecvență redusă și a celor care își finanțează studiile – 31,4% din toți doctoranzii cu taxă (legătura majorității acestora cu cercetarea finalizându-se odată cu obținerea diplomei de doctor), caracteristici care nu totdeauna sunt asociate cu cercetări performante în Republica Moldova.

Referințe

1. Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (2021). Registrele CNAA/ANACEC. <http://www.cnaa.md/dispositions/2021/registrele-cnaa/>
2. Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare (2021). Informații privind proiectele finanțate în cadrul Programului de stat 2020-2023. <https://ancd.gov.md/ro/content/2020>
3. Biroul Național de Statistică (2021). Învățământ și știință. <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=116&>
4. EUROSTAT (2021). Cercetare, tehnologie și inovare. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/science-technology-innovation>
5. Indicatori CDI (2021). Date prelucrate de Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale. <http://indicator.idsi.md/ro>
6. Instrumentul Bibliometric Național (2021). Date în domeniul dreptului. https://ibn.idsi.md/ro/ibn_search_result?data_search_0=12&metadata_0=ibn_domain&from=1996&to=2021
7. Ministerul Educației și Cercetării (2021). Listele doctoranzilor înmatriculați în 2015-2021. <https://mecc.gov.md/ro/content/studii-doctorale-0>
8. Scimago (2021). Clasamentele țărilor în științele juridice. <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?category=3308>